

VASILE BUMACOV

Vasile BUMACOV (născut la 1 ianuarie 1957, în Mereșeuca, Ocnița) și-a luat licența ca inginer-mecanic (1979), apoi și-a susținut teza de doctorat și doctorat habilitat în științe tehnice (1997) la Universitatea Agrară de Stat din Republica Moldova, unde a făcut carieră universitară, ajungând profesor universitar. A fost lector la Universitatea Națională din Columbia, Bogota, profesor invitat la Universitatea de Agricultură și Tehnologie din Tokyo, autor a numeroase publicații științifice, a brevetat 26 de invenții în mecanizarea agriculturii și tehnologiilor agricole. Este doctor honoris causa”) al Universității de Științe Agricole și Medicină Veterinară a Banatului din Timișoara și al Universității Tehnice „Gheorghe Asachi” din Iași.

A fost șef adjunct al Departamentului Agricultură în Administrația de Tranziție ONU din Timorul de Est (2000), director tehnic al Unității de Implementare a Proiectului de creștere a productivității alimentare, 2KR, viceministru, ministru al Ministerului Agriculturii și Industriei Alimentare din Republica Moldova (2011-2015), ambasadorul Republicii Moldova în Japonia și Republica Coreea (2016-2020).

Distins cu Premiul pentru tinerii savanți „Boris Glavan” în domeniul științei și tehnicii (1988), medalia „Dimitri Cantemir” a Academiei de Științe a Republicii Moldova (2010), Ordinul „Gloria Muncii” (2010) și Ordinul de Onoare (2014).

În prezent este consultant internațional FAO, IFAD și al altor companii străine.

„O radiografie a societății noastre, începând din perioada sovietică până în ziua de azi.”

Nicolae OSMOCHESCU

CARTIER POPULAR

VASILE BUMACOV

UN
BLAT
DE
MILIARDE

Volumul

II

O istorie despre viața
în timpul prăbușirii Imperiului Răului
și ascensiunea societății oligarhice

(Gânduri din Japonia)

Traducere din engleză de ELENA CĂPUȘAN

CARTIER

Editura Cartier, SRL, str. București, nr. 68, Chișinău, MD2012.
Tel./fax: 022 20 34 91, tel.: 022 24 01 95. E-mail: cartier@cartier.md
Editura Codex 2000, SRL, Strada Toamnei, nr. 24, sectorul 2, București.
Tel./fax: 210 80 51. E-mail: romania@cartier.md
cartier.md

*Cărțile CARTIER pot fi procurate online pe shop.cartier.md
și în toate librăriile bune din România și Republica Moldova.
Cartier eBooks pot fi procurate pe iBooks, Barnes & Nobles și pe cartier.md*

LIBRĂRIILE CARTIER

Librăria din Centru, bd. Ștefan cel Mare, nr. 126, Chișinău.
Tel./fax: 022 21 42 03. E-mail: librariadincentru@cartier.md

Librăria din Hol, str. București, nr. 68, Chișinău.
Tel./fax: 022 24 10 00. E-mail: librariadinhol@cartier.md

Librăria online, shop.cartier.md.
Tel.: 068 555 579. E-mail: vanzari@cartier.md

Colecția *Cartier popular* este coordonată de Gheorghe Erizanu

Editor: Gheorghe Erizanu

Lector: Valentin Guțu

Coperta seriei: Vitalie Coroban

Coperta: Vitalie Coroban

Design/tehnoredactare: Dina Sîrbu

Prepress: Editura Cartier

Tipărită la Bons Offices

Vasile Bumacov

UN BLAT DE MILIARDE

Ediția I, august 2021

BLAT TO BILLIONS

Published in the UK in 2020

by Chameleon Publishing Ltd.

© 2021, Editura Cartier, pentru prezenta ediție. Toate drepturile rezervate.
Cărțile Cartier sunt disponibile în limita stocului și a bunului de difuzare.

Descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărții
Bumacov, Vasile.

Un blat de miliarde : O istorie despre viața în timpul prăbușirii Imperiului Răului și ascensiunea societății oligarhice : (Gânduri din Japonia) : [în vol.] /

Vasile Bumacov ; traducere din engleză de Elena Căpușan. – [Chișinău] : Cartier, 2021
(Tipogr. „Bons Offices”) – . – (Cartier popular / colecție coordonată de Gheorghe Erizanu,
ISBN 978-9975-79-891-4). – Tit. orig.: Blat to Billions. – ISBN 978-9975-86-520-3.

Vol. 2. – 2021. – 312 p. – 500 ex. – ISBN 978-9975-86-524-1.

32

B 91

PARTEA A TREIA

Complicitatea hoților

Prăbușirea comunismului era o chestiune de timp, iar în urma lui se va instala o societate oligarhică, nucleul căreia, neobolșevicii, ar putea fi chiar mai rău decât cel format din vechii bolșevici, deoarece cei noi sunt bogați și au avut acces la școlarizare. Singurul lucru bun care poate fi spus despre neobolșevici este că aceștia sunt mai puțini decât cei vechi.

Înapoi la Ministerul Agriculturii în 2009

În toamna anului 2009 îmi făceam treaba la proiectul japonez 2KR, mândru de rezultate și având în vizor multe alte proiecte noi și diverse, nu doar în colaborare cu prietenii mei japonezi. Era timpul să-i convingem pe generoșii japonezi că nu suntem chiar atât de leneși și tâmpiți pe cât păream și nu căutăm doar să beneficiem de granturi. Am promis că vom face tot posibilul să accesăm împrumuturile ODA în viitor și nu doar granturile lor. Era timpul să implementăm proiecte la scară mai mare în țara mea. Proiectele de împrumut puteau implica sume de bani mult mai serioase și puteau ajuta în esență la îmbunătățirea infrastructurii ruinate a țării după ocupația sovietică. În același timp, a fost perioada în care am putut să acord mai multă atenție familiei. Am avut timpul și posibilitatea de a călători în străinătate chiar și împreună cu familia. Predam la universitate și participam regulat la reuniunile anuale ale Societății Americane a Inginerilor în Agricultură și Biologie din diferite orașe din SUA. Uneori îmi luam soția cu mine. Odată le-am luat pe ea și pe fiica mea cu mine în SUA la o conferință care a avut loc în Las Vegas. Mai târziu, Ludmila și cu mine ne-am vizitat copiii în Franța și Lituania, unde studiau și lucrau.

Au fost și momente triste, pentru că mi-am pierdut mama în 2002, tatăl în 2008, și socrul în 2009. Cel puțin am fost, într-un fel, împăcat că am putut fi acasă în acele perioade triste și am reușit să-mi îndeplinesc obligațiile, să organizez înmormântările și să fiu împreună cu rudele un timp. Acesta a fost, de asemenea, unul dintre principalele motive pentru care demisionasem din serviciul ONU în 2000.

Viața mergea înainte, iar în 2009 fiul meu, Vitalie, a decis să se căsătorească. Eram obișnuit să fiu responsabil pentru tot

ce ținea de organizarea nunții, nu mă deranja. Am avut marea onoare de a-i organiza petrecerea de nuntă în septembrie al aceluiași an. Nu a fost deloc simplu și deloc ieftin. Petrecerile de nuntă din țara mea te cuceresc prin frumusețe și mulți moldoveni se simt mândri de o tradiție atât de specială. Dar, de fapt, dacă te oprești și te gândești puțin mai limpede, apoi acele ceremonii pompoase sunt un dezastru. Mai ales organizarea lor, o pierdere de timp, sănătate, mâncare și bani. Dar felul acesta de a sărbători, care s-a dezvoltat în principal în perioada sovietică, când inșii nu aveau alte șanse să-și arate individualitatea, a pătruns adânc în sufletele și mințile noastre. Era șansa unor oameni care luau mită și deveniseră bogați să-și arate averea. În acele vremuri, nu puteau cumpăra avioane, iahturi sau mașini scumpe, deoarece URSS era o țară închisă. Așadar, nunțile și petrecerile de ziua de naștere au devenit un punct forte pentru a arăta ce hram purtai. Iar alții, care nu aveau acces la poziții profitabile, împrumutau bani pentru a face ceva similar doar ca să nu pară inferiori. A devenit o tradiție intangibilă și o competiție ridicolă. Chiar și cei mai mult sau mai puțin rezonabili, care au realizat întreaga nebunie a tradiției, nu au îndrăznit să fie primii care să încerce să schimbe acel nou obicei „modern”, din mai multe motive.

A trebuit să mă conformez și eu, dar nu de tot. Chiar nu am vrut să fiu motiv de bârfă și să am probleme cu neamurile din cauza „organizării slabe” a evenimentului. De exemplu, nu am reușit cu niciun chip să simplific meniul extravagant. Să mănânci și să bei ca în ultima zi a fost și este un atribut sfânt al nunților și al petrecerilor de zi de naștere în spațiul postsovietic și, mai ales, în țara mea. De asemenea, este una din cauzele morților timpurii din acest spațiu. Mulți consideră că e obligația gazdei să se asigure că băuturile și mâncarea sunt servite încontinuu, chiar dacă mai mult de jumătate din ospaț ajunge la gunoi. Acest comportament derivă din lipsa de respect al sovieticilor pentru țărani, pe care îi consideră o clasă inferioară. Mâncarea era destul de ieftină, fiind vândută chiar sub costul de producție. Din cauza prețurilor fixate sub valoarea lor, în unele părți ale URSS a existat o penurie teribilă de produse alimentare și agricole, dar nu și în R. Moldova, unde era produsă cea mai mare parte de hrană. Prețul era con-

trolat de stat pentru a se asigura că clasa superioară, așa-numiții muncitori, aduși în principal în R. Moldova din alte părți, să aibă acces mai ușor la produsele alimentare. Chiar și astăzi, în marile orașe, prețul pâinii este controlat de stat și e fixat sub costul real, doar pentru a păstra acea clasă importată de „muncitori și specialiști” care ne-au fericit cu o bătrânețe liniștită.

Singurul lucru pe care am decis să-l schimb a fost ora de începere a ceremoniei. În țara mea, oamenii încă obișnuiesc să întârzie foarte mult la întâlniri și, mai ales, la nunți. Invitațiile la nuntă și la alte ceremonii se fac, să spunem, pentru ora 18⁰⁰ și, dacă cei punctuali sunt norocoși, petrecerea începe la 21⁰⁰ sau 22⁰⁰. Uram situația în care oamenii punctuali erau efectiv pedepsiți și obligați să aștepte până când unii ignoranți soseau la 21⁰⁰ sau chiar mult mai târziu. De obicei, oficialii erau cei care veneau foarte târziu la ceremonie, departe de a fi bine educați, numiți în poziții de top doar pentru potențialul lor mare de corupție. Erau așa-numiți băieți de încredere, care știau să fure pentru ei, dar mai ales știau cum să „aibă grijă” de cei care i-au numit. Trucul aplicat de ei la nunți era foarte simplu. Cu cât întârziau mai mult „personalitățile notorii”, cu atât mai mulți invitați i-ar fi remarcat intrând în sală îmbrăcați în haine de marcă, purtând bijuterii scumpe și, după mintea lor, arătând foarte bine. Doar așa puteau fi celebri, crezând că nimeni nu bănuia că averea lor se baza pe furt. Astfel de întârzieri nerezonabile creau mari probleme, pentru că, în loc să fim acasă până la miezul nopții, trebuia să rămânem la ceremonie ca ostaticii până la trei dimineața, așteptând procedura oficială de înmânare a cadourilor și banilor, „masa mare”. Până atunci, în sală, la o masă îndoită sub greutatea mâncărilor și băuturii, mult prea abundente, mesenii beți țineau discursuri fără sens, pe care nu aveau alte ocazii să le rostească în public. Nuntașii punctuali erau forțați să asculte acele prostii. Chiar mai mult, „personalitățile” educate de sovietici, micii șefi, au lansat un fel de concurs. Fiecare încerca să arate cât de talentat era la discursuri repetând aceleași urări, unul după altul, până dimineața, la fel ca la întâlnirile Partidului Comunist. Pentru mine era o situație foarte umilitoare și m-am gândit de multe ori la acea nouă, dar

statornică, tradiție. Cum de am ajuns atât de ruinați de regimul leninist în doar 45 de ani de ocupație? Acest comportament fără sens a devenit obligatoriu la astfel de ocazii festive.

De aceea, pentru că m-am ocupat personal de invitațiile la nunta fiului meu, i-am spus fiecărui invitat că, dacă întârzie, nu vor fi așteptați mai mult de 30 de minute. Fie că veneau la timp sau nu, la 18³⁰ aș fi invitat oamenii să se așeze la mese și aș fi început ritualul. După nuntă, soția mea mi-a spus că sunt nebun și că i-am speriat atât de tare pe nuntași, încât la 18¹⁵ s-a făcut o coadă lungă de invitați care încercau să înmâneze florile tinerilor miri. A fost un bun exemplu, pe care l-au și urmat unii dintre prieteni.

La nuntă am venit cu ceva inovativ. Cu câteva săptămâni înainte de eveniment, mi-am invitat prietenii la o petrecere de două zile de testare a 60 de tipuri de vin moldovenesc. Am urmat toate rigorile unei testări secrete, cu fișe de degustare de vin și evaluarea fiecărui soi. Cele mai bune vinuri selectate au fost servite la ceremonie de parcă ar fi fost un eveniment de promovare a vinului. Mi-am dorit foarte tare să-i împiedic pe oaspeți să bea votcă, obicei moștenit din perioada sovietică. Era trist să văd la fiecare eveniment oameni care beau votcă, când țara mea are unele dintre cele mai bune vinuri din lume. Servirea vinurilor de înaltă calitate la nuntă a fost un eveniment în premieră și un succes.

Ministrul Cosarciuc, unul dintre cei mai buni prieteni ai mei, a fost invitat și el la nuntă. A venit la timp, dar nu a putut sta mai mult de o oră. Era un membru important al unui partid numit „Alianța Moldova Noastră”, care a intrat în parlament după alegeri. Partidul său, împreună cu altele așa-numite partide democratice, care au depășit pragul electoral, au creat „Alianța pentru Integrare Europeană”. Era momentul negocierilor și trebuia să meargă să ia parte la formarea noului guvern. Se anunțase că noua coaliție de guvernare discuta despre programul de guvernare care fusese prezentat public în timpul campaniei electorale. De fapt, negocierile nu se refereau atât la „programul de principii și valori”, cum au spus unii dintre ei. Era un proces primitiv de negociere și împărțire a organelor de stat și a companiilor, controlate ulterior de fiecare partid și de șefii lor. Unii au pretins organisme profitabile precum vămile, alții

mai inteligenți au pledat pentru procuratură și instanțe. Cred că în acea seară șeful domnului Cosarciuc, președintele partidului, care a reușit să preia controlul asupra procurorului-șef, a vândut poziția Partidului Democrat pentru aproximativ două milioane de euro, potrivit rapoartelor din întreaga mass-medie. Nu am obiectat în privința plecării grăbite a dlui Cosarciuc, nu era dificil să-i înțeleg situația. Nunta a fost perfectă și nimeni nu s-a plâns de nimic, cu excepția unei rudenii din sat, care s-a plâns mai târziu că nu a fost suficientă pâine. Din nou vechea poveste sovietică despre pâine, care în acele vremuri era un criteriu al bogăției. Dar să revenim la povestea noastră principală.

În cele din urmă, s-a format noul guvern așa-numit pro-european, iar dl Cosarciuc a fost numit ministrul Agriculturii și Industriei Alimentare. Pe noul post și-a intrat în atribuții în forță. Nu era un domeniu nou pentru el. În guvernul Braghiș a fost viceprim-ministru responsabil pentru agricultură și industrie. În acea perioadă, eram prim-vice ministru în Ministerul Agriculturii și Industriei de Prelucrare și am început câteva proiecte împreună. Ambii fiind ingineri de profesie, îmi era ușor să lucrez cu el. Chiar dacă avea o funcție mai înaltă în guvern, lucram împreună cot la cot. După ce comuniștii au preluat puterea în 2001, am revenit amândoi la afacerile noastre. Eu implementam proiectul 2KR cu japonezii, lucram cu jumătate de normă și pentru alte proiecte și am continuat să predau și la universitate. Domnul Cosarciuc și-a concentrat eforturile asupra producției de mașini agricole de la fabrica sa. Am continuat colaborarea noastră prietenoasă și fructuoasă ca înainte. M-am bucurat să-l ajut să înceapă producția unui plug reversibil modern și a altor câteva mașini. Din păcate, în timpul în care reveniseră la putere comuniștii, a trebuit să abandonăm temporar ideile marilor proiecte pe care le discutam în timpul guvernării.

În 2009, după opt ani sub regimul comunist, era timpul să punem în aplicare aceste idei și să revenim la normalitate. Ne doream foarte mult să ajutăm fermierii să-și dezvolte afacerile evitând orice fel de dogme politice. Spuneam că singurele politici la care ne vom referi și pe care le vom pune în aplicare trebuie să fie politicile agricole! Domnul Cosarciuc, în calitate de mi-

nistru, și-a concentrat foarte mult eforturile asupra reformelor. Cunoscându-i caracterul, nu m-a mirat că nu accepta adjuncți, în special cei pe care alianța îi împingea în poziții conform algoritmului politic.

Reprezentanții Partidului Liberal au fost primii care au insistat asupra candidatului lor pentru funcția de viceministru al Agriculturii. Impuneau cu impertinență o persoană complet necunoscută agricultorilor. Omul era un mic fermier care cultiva roșii într-un sat și nu mai lucrase niciodată ca manager sau în administrație. Dl Cosarciuc a refuzat categoric să-l accepte ca adjunct al său. A decis să mă roage pe mine să-l ajut, știind că sunt în relații bune cu unul dintre liderii Partidului Liberal, un fost președinte al parlamentului și fondator al Frontului Popular. Era un poet celebru, Ion Hadârcă. Dar, mai important de atât, a fost o personalitate remarcabilă în lupta pentru independență. De aceea mi-a cerut să stabilesc o întâlnire cu el și să-i cer sprijinul pentru a-și convinge partidul să-și retragă candidatura. Dl Cosarciuc m-a instruit să fac tot posibilul să-l conving pe dl Hadârcă să mă propună pe mine în calitate de candidat pentru funcția de viceministru în locul cultivatorului de roșii. Mi-a spus că se știe că sunt un puternic simpatizant al doctrinei liberale și asta ar trebui să conteze. Era dificil să refuz să ajut un prieten, dar, pe de altă parte, nu voiam să mă întorc la acel minister. O mare problemă era că nu aveam niciun sprijin politic și nu mi se părea că merită curțarea președintelui Partidului Liberal, care la acea vreme era dl Ghimpu. De asemenea, consideram că era prea târziu să mă întorc la ceea ce făcusem înainte. Mă simțeam confortabil în poziția mea, pentru că îi puteam ajuta pe fermieri prin proiecte foarte bune.

Visam în naivitatea mea că, după demiterea regimului comunist, voi avea șansa să mă bucur, cel puțin câțiva ani, de o viață relativ liniștită.

Am fost să-l întâlnesc pe dl Ion Hadârcă la apartamentul său. Locuia într-o casă special construită pentru burocrații de rang înalt în care, din întâmplare, locuia și liderul comuniștilor, Vladimir Voronin, la același etaj. Dl Hadârcă era un cunoscător al coniacului și am dus cu mine o sticlă foarte bună, de care să mă bucur alături de prietenul meu în timpul discuției. Am băut

câteva pahare de coniac. În primul rând, am fost sincer cu el și i-am spus că nu-mi doream acea poziție și i-am cerut să găsească și să numească pe altcineva viceministru al Agriculturii în locul fermierului neexperimentat. I-am povestit despre specificul domeniului încercând să-l conving cât de important era să numească un specialist calificat în locul celui pe care l-au propus. În ceea ce mă privește, i-am spus sincer că nu doresc să mă întorc la minister și l-am rugat prietenos să nu-i spună domnului Cosarciuc despre asta, în cazul în care ar fi fost întrebat. I-am explicat numeroasele motive, inclusiv faptul că nu aveam sprijin politic. Dar am fost surprins să observ un comportament ciudat la prietenul meu. În doar câteva minute a devenit un om diferit. Vorbea ca un robot. A spus că, chiar dacă aș vrea să ocup postul, el nu ar susține ideea. Mi-a explicat că omul propus de partidul său a lucrat din greu în timpul campaniei electorale și i s-a promis această poziție. Era ceva foarte asemănător cu ceea ce știam din sistemul bolșevic, dacă nu chiar mai rău. Cel puțin, în ultima perioadă sovietică, comuniștii desemnau profesioniști, pentru a evita colapsul imediat al economiei. Am crezut că prietenul meu fie nu înțelege ce înseamnă asta, fie se teme de liderul Partidului Liberal, pe care l-am descris mai devreme. Arăta foarte diferit de omul pe care îl cunoșteam. Am decis să evit pierderea unui prieten și am părăsit apartamentul său fără să mai încerc să continui discuția. Mi-am dat seama că liderul așa-numitului Partid Liberal reușea să țină sub control strict chiar și o astfel de personalitate. Mai târziu am avut o altă surpriză similară când încercam să trec prin Parlament Reforma Siguranței Alimentare. Dar asta nu era o chestiune care să mă facă să mă supăr pe el, deoarece era un adevărat erou, iar șeful său de partid s-a dovedit mai târziu a fi un trădător care susținuse oligarhia.

Cum strategia nu a funcționat, i-am spus domnului Cosarciuc că îi voi găsi un viceministru mai tânăr și mai bun decât mine. I-am povestit despre prietenul meu Viorel Guțu, cu care lucrasem în Ministerul Agriculturii și în Timorul de Est. A trebuit să părăsească și el ministerul în timpul comunismului, iar acum lucra pentru o mare companie privată din România, la construirea unei fabrici moderne de biodiesel în Brăila. La început,

domnul Cosarciuc a acceptat ideea, deoarece îl cunoștea pe Viorel destul de bine de când am lucrat toți împreună în guvernul Braghiș. A confirmat că, dacă Viorel accepta, propunerea mea ar putea fi o soluție bună. Așa că a trebuit să conduc spre București pentru a-l convinge pe Viorel să accepte numirea. A fost o călătorie foarte obositoare. Am părăsit biroul după-amiaza târziu și, împreună cu un prieten de-al meu, domnul Scifos, am condus vreo opt ore pentru a-l întâlni pe Viorel în apartamentul său. Am sosit la ora trei iar Viorel ne aștepta într-un loc stabilit anterior, cum nu știam unde locuiește. Până dimineață, am discutat problema și am băut. Viorel avea un loc de muncă bun acolo, dar am simțit că este destul de plictisit să lucreze pentru acea companie privată, ceea ce nu îi putea asigura o viitoare carieră publică. În cele din urmă, a acceptat și mi-a promis că va veni la Chișinău în weekendul următor pentru a se întâlni cu ministrul. Am avut parte de câteva ore de somn, iar dimineața târziu am mers la un centru comercial să ne bem cafelele și să ne asigurăm că mirosul de alcool s-a evaporat complet, pentru a putea conduce înapoi. M-am întors fericit cu un sentiment de datorie împlinită.

L-am întâlnit pe ministru și i-am povestit despre călătoria mea eroică la București și că reușisem să-l conving pe prietenul meu să accepte poziția. În câteva zile Viorel a vizitat Ministerul Agriculturii și s-a întâlnit cu ministrul pentru a discuta propunerea. Știam că ministrul Cosarciuc era o persoană aparte, dar rezultatul acelei întâlniri a fost absolut surprinzător. Nu a pomenit nimic despre postul vacant de viceministru. După întâlnire, Viorel era foarte dezamăgit, neavând nicio idee despre ce s-a întâmplat. Deși făcuse o călătorie atât de lungă, ministrul nici măcar nu a menționat despre propunerea pentru poziția respectivă. Eram într-o postură în care simțeam că trebuia să-i cer scuze lui Viorel, care putea crede că l-am mințit. Dar nu puteam face nimic ca să schimb situația, iar Viorel s-a întors la București.

Ministrul Cosarciuc începu să insiste tot mai tenace să-i accept oferta și să mă alătur lui ca reprezentant al Partidului Liberal-Democrat de această dată. De vreme ce eram încă împotriva revenirii la minister, domnul Bulgari, colegul meu și un fel de șef în proiectul japonez 2KR, care avea mai multă

experiență politică, m-a sfătuit să accept. Mi-a explicat ideea, una foarte rezonabilă: „Nu ești membru de partid. Este foarte puțin probabil ca fracțiunea parlamentară a liberal-democraților să-ți accepte candidatura ca prim-vice ministru chiar dacă i-ai spune da. Asta pentru că au în acel partid o mulțime de oameni care ar dori să ocupe poziția. Gândește-te la asta! Dar dacă vei spune nu unui prieten, și mai mult, șefului nostru, nu e de bine.” Așa s-a întâmplat să accept. L-am sunat pe ministru spunându-i că voi accepta propunerea lui cu un mare respect pentru el și m-ar bucura să lucrăm împreună. După asta am simțit o eliberare și l-am rugat să discute problema cu premierul, președintele Partidului Liberal-Democrat, dl Filat. Îi știam pe toți candidații nominalizați de liberal-democrați pentru această funcție și nu am văzut cum așa putea fi acceptat. Eram destul de liniștit în această privință.

La doar câteva zile distanță, după ce mi-am dat acordul să ocup postul, domnul Bulgari și cu mine am plecat la minister pentru a-l felicita pe domnul Cosarciuc de ziua sa. Am cumpărat o sticlă scumpă de coniac și un buchet mare de trandafiri foarte drăguți și am mers la biroul său pentru a îndeplini acel ritual celebru moștenit din perioada sovietică. După ceva timp petrecut în sala de așteptare, în care am văzut mulți lingușitori, ca directori ai institutelor de cercetare și de fabrici, care stăteau și ei la coadă pentru a se prezenta noului ministru, am fost invitați în biroul său înainte să ne vină rândul. Biroul era plin de flori și masa aproape se apleca sub greutatea mâncărurilor și băuturilor alese. Domnul Cosarciuc nu era un mare iubitor de astfel de petreceri și nici băutor, dar trebuia să respecte sfântul ritual. Domnul Bulgari era un maestru în toasturi foarte consistente. A ținut un discurs minunat cu urări de succes în noua poziție și i-a înmănat buchetul de flori. Mi-a venit rândul să spun câteva cuvinte și i-am dăruit coniacul. Întrucât ritualul s-a încheiat, domnul Cosarciuc ne-a spus că, din păcate, candidatura mea pentru funcția de vice ministru a fost respinsă violent. Nu era nimic de spus sau de discutat deoarece sala de așteptare era din nou plină de birocrati și directori ai companiilor de stat controlate de Ministerul Agriculturii. Am băut un pahar de coniac, am gustat din niște sandviciuri, i-am strâns mâna și am ieșit. Am

condus spre biroul nostru simțindu-mă foarte fericit de decizia liberal-democraților. Domnul Bulgari, așezat lângă mine, mă învăța cum trebuie să interacționezi cu oamenii de la putere și din diferite poziții politice. Trebuie să recunosc că sfaturile lui erau într-adevăr foarte inteligente și am râs copios pe măsură ce ne-am reamintit prin ce trecuserăm. După cum spunea domnul Bulgari, era o situație în care ministrul, și nu eu, trebuia să-și ceară scuze pentru ce s-a întâmplat. Mai târziu am aplicat acea „știință politică” în conversații, dând sfaturi multor prieteni.

Dar nu ne-am bucurat pentru mult timp de „inteligenta” noastră. După ce am fost respins de prim-ministru, liberal-democrații conduși de el nu au acceptat candidatul politic și ne-calificat pe care l-a propus pentru funcție. Persoana propusă trebuia să-și reprezinte partidul într-un minister atât de important precum Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare din țara noastră. Unii dintre ei au insistat că o astfel de poziție era una destul de vizibilă, astfel încât imaginea partidului putea fi afectată dacă reprezentantul lor ar fi un membru de partid ne-calificat. La acea vreme, parlamentarilor încă le păsa de imagine. După opt ani, o astfel de îngrijorare a fost complet abandonată. Dar, la începutul aceluși mandat, au considerat că într-o țară precum R. Moldova, în care agricultorii erau majoritari, nu era o idee bună să-i supere prin numirea unui nespecialist. În aceeași zi, la doar câteva minute după ce l-am felicitat noi, premierul a venit să-l felicite pe ministru. Pentru că ministrul Cosarciuc a insistat din nou să i se ofere un specialist și pentru că parlamentarii nu l-au acceptat pe cel propus de premier și șeful partidului, a trebuit să accepte propunerea ministrului. Prim-ministrul își dădea seama că nu aș fi cel mai bun pentru această funcție, că aș putea avea din când în când opinii personale, deloc oportune. Dar, în mod surprinzător, a acceptat. Cum prim-ministrul și ministrul s-au pus de acord, am fost sunat de dl Cosarciuc spunându-mi-se să fiu prezent într-o oră la biroul premierului. Eram, într-adevăr, prins într-o situație foarte delicată. Mă aflam încă în mașină, dar nu mai aveam nicio dorință de a râde. Am început să dezvoltăm o nouă strategie, nu mai puteam refuza oferta.

Într-o oră eram în biroul noului premier Vladimir Filat, pe care de acum înainte îl voi numi PM1 pentru că am lucrat cu doi prim-miniștri după aceea. Zâmbea, dar într-un fel în care ai fi zis că nu era în cea mai bună dispoziție. Mi-a spus că ar dori să mă numească prim-vice-ministru al Agriculturii și Industriei Alimentare în numele partidului său. Știam că atât zâmbetul, cât și dorința lui de a mă numi pe mine nu erau sincere, dar nu avea de ales. După câteva discuții generale despre post, câteva instrucțiuni care nu aveau prea mult de-a face cu dezvoltarea agriculturii, la final mi-a spus să merg la sediul Partidului Liberal-Democrat și să-mi depun candidatura pentru a deveni membru al partidului. I-am acceptat oferta, dar am îndrăznit să pun o condiție. I-am cerut să-mi permită să-mi păstrez poziția în proiectul japonez ca director tehnic. Mi-am dat seama că legal nu există salariu pentru o astfel de funcție, dar voiam să continui să lucrez cu prietenii mei japonezi. Surprinzător, nu a avut obiecții și am părăsit biroul. Mergeam spre sediul liberal-democraților, pentru a deveni un membru al partidului, dar încă mă gândeam la situație și la viitorii mei colegi. Unii dintre parlamentari și membri importanți ai partidului erau avocați destul de bine-cunoscuți și buni manageri de proiect, dar erau printre ei și unii pe care îi știam corupți. Eram însă convins că prima componentă ar domina-o pe a doua în acel partid și, astfel, nu mă speria prea tare să mă alătur Partidului Liberal-Democrat.

A doua zi, în ședința de guvern, am fost numit vice-ministru al Agriculturii și Industriei Alimentare, cu înțelegerea că eu aș fi prim-vice-ministru. La acea întâlnire a fost prezent și fermierul propus de către Partidul Liberal pentru funcția de viceministru. Câteva săptămâni mai târziu, într-o altă ședință de guvern, fuse-se numit al treilea viceministru de la Partidul Democrat și, în cele din urmă, eram o echipă completă. Eram singurul cu experiență în minister și a trebuit să preiau toate frâiele până când au început și colegii mei să înțeleagă cum funcționa acea „bucătărie”. Dar nu era o problemă. Îmi făceam datoria cu plăcere, mai ales că la acea vreme în guvern și în minister aveam discuții serioase despre integrarea europeană. Și nici nu am avut divergențe nici

cu ministrul, deși era dintr-un alt partid politic. Din nou, naiv cum eram, am crezut că făceam lucruri importante pentru fermieri și agricultură, dar mai ales pentru procesul de integrare în UE. Nu a trecut mult timp până când entuziasmul meu a fost zguduit de prima cerere „prietenească” a prim-ministrului.

Corupția ca element de bază al guvernării postcomuniste

Nu e o noutate că regimurile comuniste sunt corupte prin natura și ideologia lor, oricât ar susține propaganda exact opusul. În toate țările în care s-a implementat regimul comunist, dar mai ales în fosta URSS, la început am avut parte de un fel de școală primară, iar apoi de o adevărată universitate care forma și dezvoltă arta corupției. Majoritatea regimurilor care au absolvit acea școală au aplicat sisteme de corupție în țările lor nou-formate. Dar de data aceasta, la un nivel mult mai înalt, întrucât bazele fuseseră puse în regimul anterior. Toți oficialii regimurilor postsovietice erau pricepuți la corupție, ca și cum ar fi obținut o diplomă de licență în domeniu, dacă nu chiar una de doctorat. Doar câteva țări care proveneau din spațiul comunist ocupat de sovietici au putut evita formarea unei noi societăți complet corupte, și asta pentru că petrecuseră mai puțin sub regimul teribil și se bucuraseră de mai mult sprijin din partea prietenilor occidentali, la care noi nici nu puteam visa. Teoretic puteam conta pe sprijinul din partea României, dar practic și această țară tocmai absolvise aceeași școală mlăștinoasă. Cât despre fostele republici sovietice, chiar și acum, la 30 de ani după destrămare, corupția este componenta principală a guvernării.

Aș vrea să vă povestesc puțin despre acel sistem. Pe mine, chiar fiind născut și crescut în acea societate și nefiind un „sfânt”, m-a surprins profund realitatea „sistemului democratic” postcomunist. Pentru început aș vrea să vă prezint câteva mecanisme simple de corupție și felul în care acestea erau aplicate în țările foarte sărace, iar mai târziu să amintesc unele mai sofisticate. Cred că la noi lucrurile stăteau altfel decât în marile republici ex-sovietice,

care erau foarte bogate în resurse naturale și în care oficialii și criminalii aveau de-a face cu sume uriașe de bani. Era vorba de sume cu atâtea zerouri, încât oamenii obișnuiți nici nu puteau să citească sau să înțeleagă un asemenea număr astronomic.

La acea vreme încă mai aveam două fabrici de stat producătoare de coniac. Comuniștii, fapt știut, dețineau monopolul asupra aceluia produs. Coniacul moldovenesc, care acum, după ce am semnat cu UE acordul privind indicațiile geografice, se numește „Divin”, fiind probabil cel mai renumit pe piața sovietică, autoritățile comuniste controlate de partid storceau o grămadă de bani din acea afacere prin distribuitorii privați privilegiați. Erau doar două companii cu drept de a vinde coniacul nostru sub cea mai cunoscută marcă: Belâi aist (e denumirea mărcii în rusă, ceea ce în traducere înseamnă: Barza albă) pe piața fostei URSS. Povestea succesului mărcii îl avea în centru pe Boris Elțin, care a fost întrebat într-un interviu televizat despre băutura lui preferată. „Domnule președinte, știm că vă plac băuturile bune. Care e preferata dumneavoastră?”, la care președintele a răspuns fără să ezite: „Coniacul”. Îndemnat să precizeze: „Ce fel de coniac?”, el adăugă: „Coniacul moldovenesc, desigur, Belâi aist”. Asta a fost tot. După aceea toți „deștepții” de afaceri produceau în garajele lor, din zahăr ars și alcool, varianta personală de „Belâi aist”. Ne-am judecat cu câteva companii din Rusia și din țările baltice timp de 10 ani, până am reușit să ne recuperăm și să ne protejăm marca. Cererea de coniac era foarte mare, pentru care comuniștii lui Voronin și-au declarat monopolul asupra acestui produs și doar două companii aveau dreptul să-l comercializeze pe piața postsovietică. Proprietarii companiilor erau niște escroci care au plătit mite uriașe autorităților din fiecare sticlă vândută. Mai mult decât atât, au produs propriul lor „Belâi aist” fals, compromițând bunul renume al produsului nostru. Mitele erau colectate de un comunist, membru în parlament și un fost general, care a venit în R. Moldova de prin Kazahstan. Era în capul unei organizații mafiote foarte puternice și avea dosar penal pentru afacerile murdare pe care le-a desfășurat în țara noastră. În perioada comunistă, puteau rezolva orice problemă. Niciun minister nu ar fi intervenit în afacerile lor. Regimul comunist, în

perioada 2001-2009, a reușit să-i lichideze pe toți „hoții în lege”. Unii au fost împușcați, alții au fugit peste hotare. Dar nu e nicio surpriză că birocrății și afaceriștii din Partidul Comuniștilor, în loc să distrugă acele afaceri murdare, le-au preluat pur și simplu.

După cea de-a doua cădere imaginară a comunismului, noua guvernare, în loc să lichideze mafia, a decis că e un moment potrivit să schimbe contractele cu acele companii și să-și asume afacerile murdare în noua guvernare. Așadar, aceiași escroci storceau în continuare bani din economia țării livrând mita către noua conducere. Nimeni nici nu se gândea să pună capăt acelor afaceri murdare. Inițial, PM1 nu mi-a telefonat direct să-mi spună că trebuia să semnez noile contracte de exclusivitate pentru vânzarea brandy-ului „Belâi aist”. În schimb a trimis un profesor de la un institut de cercetare, care colaborase cu succes cu regimul comunist și fusese numit director al agenției de stat pentru producția de struguri și vin „Moldova Vin”. Era o structură menită în special să colecteze bani de la vinificatori și exportatori pentru șefii Partidului Comuniștilor. Într-o dimineață, dr. Taran a intrat în biroul meu și mi-a pus contractele pe masă, spunându-mi că trebuie să le semnez. Am răsfoit contractele și m-am înfuriat teribil. Le-am aruncat cât colo și i-am zis că nu voi semna sau sprijini niciun monopol pe viitor. A zâmbit sarcastic și a plecat din birou spunându-mi că, până la urmă, tot avea să semnez acele contracte.

Nu-mi venea să cred că noua putere democratică putea fi atât de coruptă. Mi-am dat seama că nici nu se gândeau să-i pedepsească pe birocrății de la care preluaseră frâiele și care fuseseră implicați atât de adânc în corupție, ci doar colaborau cu ei, revendicându-și partea, de parcă nu s-ar fi întâmplat nimic. Continuau să stoarcă mite și sunt convins că li se părea o activitate normală. Era foarte trist, dar am crezut că e o situație excepțională și că sunt alte implicații, necunoscute mie, care ar putea să explice acel paradox.

Nu am avut prea mult timp de reflecții, pentru că în curând am primit un telefon de la PM1. M-a întrebat cu tristețe în glas de ce nu am semnat contractele cu banda pentru exclusivitatea exportului de coniac. Eram în sudul republicii la o întâlnire cu fermierii și nu voiam să port acea conversație la telefon – și nu doar pentru că